

דף מקורות מונחה

חסד התשובה

נתאר לעצמנו אדם שטובע בים והמציל זורק לו גלגל הצלה ואומר לו: 'תחזיק חזק! אחרת תסחף ותמות' - האם אדם שפוי יעזוב את החבל? כל אחד יאחז בו בכל כוחותיו, מפני שחייו תלויים בזה. ואף על פי כן, אם אדם עזב את החבל, והוא כבר אמור לטבוע, המציל מתייצב לידו שנית, שלא יטבע, למרות מעשיו. כך גם הקב"ה שולח לנו "גלגל הצלה" שוב ושוב ומאפשר לנו את התשובה, לא משנה מה עשינו.

לפני שנחיל, אנא חשבו - מהי תשובה? והאם היא בכלל הגיונית?

רבי משה חיים לוצאטו שואל בספרו "מסילת ישרים" (פרק ד):
איך יתקן האדם את אשר עיוות והחטא כבר נעשה? הרי שרצח האדם את חברו... איך יוכל לתקן הדבר הזה? היוכל להסיר המעשה העשוי מן המציאות?

חשבו - למה ד' מוכן לסלוח לנו כך? מדוע הוא נוהג עמו כמיידת החסד העצומה הזו?

התורה מביאה בפרשת ניצבים (דברים ל, יא-יד):
כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום לא נפלאה היא מקרה ולא רחוקה הוא: לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויסקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה: ולא מעבר לים הוא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויסקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה: כי קרוב אליך הדבר מאד בפיה ובלבבך לעשותו:

הרמב"ן מבאר ש"המצוה הזו" היא מצוות התשובה.

לפי זה, מה כוונת התורה - כמה צריך להתאמץ בשביל התשובה? האם באמת התשובה כ"כ 'קרובה' אלינו?

מוסיף שם רש"י על פי חז"ל:
לא בשמים היא - שאילו היתה בשמים היית צריך לעלות אחריה...

איך חז"ל מבינים זאת מהפסוקים?

איך אפשר להפוך את המעשים, אחרי שכבר נעשו?

עיינו בירושלמי מכות (פרק ב, הלכה ו):
שאלו לחכמה: חוטא - מהו עונשו? אמרה להם: "חטאים תרדף רעה" (משלי יג, כא). שאלו לנבואה: חוטא - מהו עונשו? אמרה להם: "הנפש החוטאת היא תמות" (יחזקאל יח, ד). שאלו לקב"ה: חוטא - מהו עונשו? אמר להם: יעשה תשובה ויתכפר לו; היינו דכתיב: "על כן יורה חטאים בדרך" - יורה לחטאים דרך לעשות תשובה...

מה קשה לחכמה ולנבואה עם התשובה, ומה החידוש שהקב"ה מאחד אותנו?

הרב דרוקמן זצ"ל הביא דוגמה מילד שלא הקשיב להוריו וכתוצאה מכך קיבל מהם עונש. בהזדמנות אחרת גם לא הקשיב, אך הפעם קפץ מגובה ושבר את רגלו - במקרה הראשון העונש הוא חיצוני ולא נובע ישירות מהמעשה, ואם הבן יבקש סליחה באמת, ייתכן שהוריו יסלחו לו. במקרה השני העונש הוא תוצאה ישירה של המעשה, ושום חרטה לא תועיל.

זה החידוש הגדול של התשובה - אף על פי שהאדם כבר נענש בצורה ישירה מהחטא, אפשר לבטל את זה! כביכול, הרגל חוזרת לעצמה.

דף מקורות מונחה

חסד התשובה

📖 וחז"ל מלמדים אותנו חידוש הלכתי בנוגע להרהור תשובה (קידושין מט, ב):
"הרי את מקודשת לי" - על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור - מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו.

חז"ל דנים במצב שבו אדם קידש אשה על תנאי - אם יתקיים התנאי היא תתקדש לו, ואם לא - אינה מקודשת. לדוגמה, אדם אומר לאשה שתתקדש לו בתנאי שיקפוץ חמש פעמים, ואם קפץ רק ארבע - אין קידושין. והנה כאן, התנה את הקידושין בהיותו צדיק. אולם, אפילו הוא רשע גמור, היא מקודשת, שאם הרהר תשובה באותו רגע הרי מיד הוא הפך לצדיק!

התשובה לא מסתיימת בהרהור בלבד, כך שצריך גם לממש את הרהור התשובה ולהוציאו לפועל. כבר בזה יש משמעות עצומה! זו כבר תשובה! נבין עד כמה 'קרוב אליך הדבר מאד'.

נניח שאדם ברחוב מציע לכם מאתיים שקלים במתנה, ללא שום תנאי. לא תקחו ותשתמשו במתנה? הקב"ה נתן לנו מתנה כל כך גדולה, חסד עצום. וכי יעלה על הדעת שלא נשתמש במה שנתן לנו?

מסביר הרב דרוקמן זצ"ל שאם התורה הייתה רוצה לומר שהתשובה קרובה, הייתה אומרת רק "לא בשמים היא ולא מעבר לים", אך בגלל שהוסיפה ופרטה 'מי יעלה לנו' וכו', חז"ל מבינים שיש עומק נוסף - היא לא בשמים, אך אם הייתה שם היה עלינו לעלות לשמים, או לחצות את הים, כדי להשיגה.

הרב הביא משל לאדם חולה מאד שסיכוייו להרפא קלושים וכבר כמעט אפסה כל תקווה. והנה, אומרים לו שיש אולי סיכוי קטן להרפא ממחלתו באיזה מקום בעולם, וכי לא יעשה כל מה שבידו כדי להרפא ולהבריא?

והאמת היא, שמחלה גופנית איננה יותר חמורה ומסוכנת ממחלה רוחנית! החטא הוא מחלה קשה, פגיעה אנושה בבריאותו האמתית של האדם. עד כמה מוטל על האדם להתאמץ בשביל לעצור את ההדרדרות!

ועם כל זאת, אומרת התורה - לא צריך לטרוח כל כך, היא ממש בידך! הקב"ה הושיט לך את תרופת התשובה על מגש של כסף, וכי לא תשתמש בה?!

📖 באמת, התשובה מאד קרובה אלינו, וכפי שמלמד אותנו הרב קוק (הקדמה לאורות התשובה):
היא מצות ד', שהיא מצד אחד קלה שבקלות, שהרי הרהור תשובה הוא כבר תשובה...

חשבו לעצמכם - על איזה מעשה, אפילו קטן, אתם יכולים לעשות תשובה?

📖 הרהור תשובה? איך מחשבה מקטלת את המעשים?